

ברכת אברהם

שאלה ז.

ועוד אמר הרב ז"ל בספר עבודה (הלכות מעשה קרבנות פרק י"ח) השוחט את הפסח בחוץ אפילו בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו חייב שהפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא וקשיא לי זה דהא קי"ל דפסח קודם חלות אינו ראוי להקריבו צפנים וכל שאינו ראוי ליקרב צפנים אין חייבין עליו בחוץ כדתנן הרובע והגרבע והמוקס והנעבד וכולי שג' לפני משכן י"י כל שאינו ראוי לפני משכן ר' אין חייבין עליו ותדע דהא אמר רב טעמיה דר' שמעון דסבר מחוסר זמן חייבין עליו בלא תעשה כדתניא ר' שמעון אומר מנין לזבוח את הפסח בזמנו יחיד בשעת חיסור זמנו שהוא בלא תעשה וכולי וקאמר עלה אימת חי נימא אחר חלות כרת נמי ניחייב ואלא לאו קודם חלות דהוה ליה מחוסר זמן שאינו ראוי ליקרב עכשיו צפנים וקתני ר' שמעון שהוא בלא תעשה ורבנן פליגי עליה וסברי פטור לגמרי והיינו טעמיה דר' שמעון דתני במתניתין שהיה ר' שמעון אומר כל שהוא ראוי לזבוח לאחר זמן הרי זה בל"ת ואין זו כרת וחכמים אומרים כל שאין זו כרת אינו בלא תעשה מכלל דמלתא פשיטתא היא דפסח קודם חלות כעין בעלי מומין עוברין וכעין תורין שלא הגיע זמנם וכעין מחוסר זמן ועד כאן לא דחינן ליה לרבה אלא דלאו מהאי טעמא מיימי ליה ר' שמעון דאפשר לאוקומה לברייתא זו בדרך אחרת אבל מעיקר האין סברא דפסח קודם חלות כמחוסר זמן ואינו ראוי ליקרב והוא הדין שנחלקו זו ר' שמעון וחכמים לא דחינן ליה הלכך קשיא לי מאי קאמר ז"ל אפילו בשאר ימות השנה דמשמע אפילו קודם חלות לשמו חייב אם יש תשובה ישמחנו בתורתו ובתכונתו.

תשובה.

יש ויש יראו ענוים וישמחו דורשי אלהים ויחי לבצכם כל זו הקושיא בנויה על זה שהצנת שמעתי שאר ימות השנה אפילו קודם חלות ואם כן אין זו קושיא על אבא מארי ז"ל בלבד אלא אפילו על התלמוד דהכי גרסינן בפרק פרת חטאת מתקיף לה רב הונא ובי יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו והתמהינן ולא וברי פסח בשאר ימות השנה דאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ודחינן פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא כלומר ואפילו שחטו לשמו שהוא לשם פסח כשר הואיל והוא שלמים הרי הוא כמו ששחט שלמים לשם פסח שהן כשרים והואיל והדבר כן לא יכולנן לתרוצי התלמוד דאמר שאר ימות השנה אלא בשאר ימות השנה שאחר זמנו דקודם זמנו מחוסר זמן הוא וכן תירוצ דבריו ז"ל שאמר שאר ימות השנה יהלא מן הלשון עצמו דייקין דמשמע שאר ימות השנה חוץ מיום י"ד והאיך ישמע אדם משאר ימות השנה יום ארבעה עשר שהוא יום הקרבנות לא קודם חלות ולא אחר חלות ובהלכות פסולי המוקדשין אמר בענין ונא זכר וכולי ומה יעשה בזה הנמצא וכולי ואם פסח אחר זמנו הוא הרי זה שלמים ובהלכות קרבן פסח אמר שחטת הפסח אחר חלות ואם שחטו קודם חלות פסול הנה פירש ז"ל דקודם חלות כמחוסר זמן הוא הילכך זה שאמר בשאר ימות השנה לא איירי ביום י"ד כלל אלא הלך על לשון התלמוד ומשמעו שהוא לאחר זמנו כמו שזכרנו.

שאלה ח.

ועוד נשגבה ממני הא דפסק בספר קרבנות הפסח (הלכות קרבן פסח פרק תשיעי) אינו נאכל אלא בחצורה אחת והא כר' שמעון היא וחזר ז"ל ואמר למטה שאסור לאוכל לאכל בשתי חצורות והא כר' יהודה היא דתניא (פסחים פ"ג ע"א) על הבתים אשר יאכל אותו בהם מלמד שהפסח נאכל ב' חצורות יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות ת"ל בזית אחד יאכל מכאן ואמר השמש

ברכת אברהם

השמש שאלכ כזית צדד התגור וכולי דצרי ר' יהודה ר' שמעון אומר על הצתים אשר יאכלו אותם צהם מלמד שהאכל נאכל בשתי מקומות וכול יאכל נאכל בשתי חצרות ת"ל צתים אחד יאכל וקשיא דאמאי קא פסיק חדא כר' שמעון וחדא כר' יהודה ממנה אנפי חדא דהא מתניתין כולה כר' יהודה היא דתנן שתי חצרות שהיו אוכלות צתים אחד אילו הופכין פניהם הילך ואוכלין וכולי אלמא פסח אחד נאכל בשתי חצרות והדר תני כשהשמש עומד למזוג אלמא אין הפסח נאכל בשני מקומות ואמרי מתניתין מני ר' יהודה היא דתניא וכולי וליכא למימר דמתניתין דקתני שתי חצרות וכולי בשני פסחים ותנא דמתניתין סבר ליה כותים צדדא ופליג עליה צדדא סבר ליה כותים דאין פסח נאכל בשני מקומות ופליג עליה בשתי חצרות ולא אשמעינן מתניתין אלא שאסור שיהא נראה כמפורזין מדע דלא אפשר לפרושי הכי דהא צדד טעמא פליגי ר' יהודה ור' שמעון מר סבר יש אם למקרא ומר סבר יש אם למסורת ותרין קראי דילפי מניהו כולי עלמא לא פליגי דחד להתירא וחד לאיסורא על הצתים אשר יאכלו להתירא צתים אחד יאכל לאיסורא מיהו ר' יהודה רמי קרא דהתירא אשתי חצרות ורמי קרא דאיסורא אשני מקומות וסבר יש אם למקרא ור' שמעון רמי דאיסורא אשתי חצרות ודהתירא אשני מקומות דקסבר יש אם למסורת או חילוף לפי דעת המפרשין ואי סלקא דעתא דליכא תנא דסבירא ליה בתרויהו לאיסורא קרא דהתירא אמאי רמי ליה והואיל וקראי נינהו ליכא למימר אלא אי כר' יהודה כקוליה וכחומריה אי כר' שמעון כקוליה וכחומריה ומשנתנו דקתני אילו הופכין פניהם וכולי בפסח אחד ולהתירא וכולה ר' יהודה ועוד הא קימא לן דר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה ומפורש בירושלמי גמי שאפילו ר' שמעון מודה שנחלקים קודם אכילה דאמר ר' אלעזר ור' יוסי בר אלעזר צהם ר' הושיעיה הכל מודים בתחלה שהן נחלקין ובסוף אינן נחלקין מה פליגי צהם יושבין ואוכלין ובקעה עליהן קורה וכד צעינן למפסק בגמרא דילן היכא דנפרשה מחצה ונסתלקה מחצה לא פסקי אלא לדברי האומר ולדברי האומר מכלל דליכא סברא אחריתא והכרעה שלישית ואפילו הכי אודא רבינו ז"ל לעצמיה וקא פסיק שאם נפרצה מחצה או נפרצה צין אכל וצין לא אכל לאיסורא ואע"ג דהית דה תמיכה אחריתא דהא רב אשי מציעא ליה סלוק מחיצה או עשית מחיצה מי הואי בשני מקומות או לא ועוד קשיא לי צדדיה שהביא על פירושא דפריש לה למתניתין בשני פסחים ושנרדף לעשות הקף לחצורה של מן הצדד חוזה ואמר ז"ל שמי השמועה למדו שצדדי ליתן חוזה במקום אכילתו והא לא ילפינן מיניה אלא לתווצא מחצורה לחצורה דתניא לא תוציא מן הצת מן הצדד מן הצדד חוזה אין לי אלא מצית מחצורה לחצורה מנין ת"ל מן הצדד חוזה תן חוזה לאכילתו כלומר לא תרמי חוזה אצית דהא כת' לא תוציא מן הצת ולא כתיב ולא תוציא מן הצדד מן הצת חוזה אלא דמייתי וצדד דסמוך ליה ושמע מינה שהמוציא ממקום אכילתו עובר ולעולם האי תן דקאמרי אינו עשה למקום אכילתו חוץ ועוד שנים שהיו אוכלין או אחד היכי עבדי הקף ובכולם לא מלאמי תירון ושמא זכות אבות גרמת לו לפרוק לנו אי גמי חכמה יתירה שאני.

תשובה

ואנא לא מחכמה דהית בי אכל זכות אבות גרמה לן לתקן דצריהם ולא הניחו פתחון פה עליהם כדכר תקן אלא מארי ז"ל הספר שלו צכתז ידו כך: כל אוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחצורה אחת והספרים שלכם לא הוגשו יפה ולפי זה התקון הדברים כולן הולכים על שורה אחת כר' יהודה דדוקא דמתניתין כוקים והלכתא כותיה לעינן הלכה של שתי חצרות מתוקמא ואפילו על זה התקון שאמר בו כל אוכל מן הפסח וכולי שכן אז"ל שתי חצרות שנפרצה מחיצה מצינין אין אוכלין וכך אמרינן בגמרא היו יושבין ונסתלקה מחיצה מצינין לדברי האומר אין האוכל אוכל בשני מקומות לא אכלי ושאמר ז"ל אח"כ וכן אם היתה חצורה אחת ועשת מחיצה צינין אין אוכלין עד שתסתלק המחיצה אין משמע הדברים אלא צהםיו צני אותה החצורה אוכלין ונעשית המחיצה צינין וכדאמרינן בגמרא היו יושבין ונפרצה וכולי לדברי האומר פסח נאכל בשתי חצרות אי לא אכל אכלי ואי אכל לא אכלי אכל זה שאמר ז"ל שאין הפסח נאכל

ברכת אברהם

נאכל בשתי חצורות ודאי אהך סדרא קמא אכל להאי סדרא צתרא שתקן הספר עליו דהאי דוקא לא מתוקם כלל ומכל מקום ראוי לפי זה הפסק האחרון ומתוקן להיות נוסח ההלכה כך וכן אם היתה חצורה אחת והתחילו לאכל ואח"כ נעשת מחיצה ביניהן אינן אוכלין עד שהסתלק המחיצה שאין נעקרין מחצורה לחצורה וכבר פרשתי זה וכיוצא בו בכלל הענינים שפרשתי אותם בספר הבאור לעקרי החבור שאני מתעסק בחצורות ושתמחה לענין סלוק מחיצה ועשיית מחיצה דעלת בגמרא צתיקו לית זה תמים כלל דתיקו דאיסורא לחומרא ולפיכך פסק ז"ל לחומרא שעשיית מחיצה וסילוק מחיצה בשני מקומות ולענין צריך לעשות הקף חוץ לחצורה פשוט הוא דמה לשון דיקת להאי.... תן חוצה לאכילתו ולא יעשה לחצורה פנים וחוצה אלא בדבר המבדיל בינה ובין חצרתה שאי אפשר שתפרד חצורה מחצורה ויהיה מקומה מסוים אלא בהקף וכיוצא בו ועוד הא אמרינן בגמ' על הא דתנן שתי חצורות שהיו אוכלות בצית אחד וכולי היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהן היו יושבין ונשתלקה מחיצה מביניהן וכולי וממילא שמעינן דדבר ידוע הוא שצריך להיות בין חצורה וחצורה מה דפסיק בינייהו מחיצה וכיוצא בה ושאותו דאמרינן תן חוצה הוא דדבר שיעשה בו לחצורה פנים וחוצה ולא יהיה זה אלא במחיצה וכיוצא בה ואי קשיא לך אם כן אמאי צריכי להפוך את פניהם אלו מאלו והא נפרדו במחיצה התשובה שזה ההקף אינו במחיצת בנין וכיוצא בה אלא אפילו במחיצת כלים כגון כרים וכסתות ומאי דדמי להו אי נמי הקף באוכלין ענין ולפיכך עבדינן להו היכר יתר באלו הופכין את פניהן הילך ואלו הופכין וכולי ולא עוד אלא מיהא שמעינן דצריכין לעשות הקף שהפיכת פני אלו הילך ואלו הילך תעשה לאלו הקף ולאלו הקף באוכלין ודקא קשיא לך שנים שהיו אוכלין או אחד היכי עבדי הקף התשובה יוכלו למעבד הקף בכלים וכי אין הקף נעשה אלא באוכלין בלבד עד דקשיא לך היכי עבדי הקף הא לא קשיא מידי ובכולם איכא תירוצי.

שאלה ט.

ועוד אמר הרב ז"ל בספר קרבנות (הלכות פסולי המוקדשין פרק רביעי) חטאת צבור שאזנה ובמנחת אחר כפרה בין ראויים בין אין ראויים תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויפלו דמיה לנדבה ואמאי והא תנן על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין לדברי ר' יהודה ר' שמעון אומר שעירי הרגלים מכפרין אמרו לו מהו שיקרבו זה צום אמר להן יקרבו אמרו לו הואיל ואין כפרתן שום היאך הן קרבין אמר להן כולן הן צדין לכפר על עוונות מקדש וקדשיו ובאזודין ובמנאזא אחר כפרה עסקינן ופירוש קריבין זה צום שאע"פ שהקדישן לשם חטאת ראש חדש יקריב אותו לשם חטאת הרגל כדמניא מודה ר' שמעון בשעיר שלא קרב ברגל יקרב בראש חדש שלא קרב בראש חדש יקרב ביום הכפורים וכולי שאם תאמר דחכמים לא סבירא להו דקרבין זה צום הא גרסינן אהא דא' ר' יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי ר' שמעון. אינן נפדין תמידין לדברי חכמים נפדין תמידין ואמרינן.... דמאן חכמים דאמרו לו ואקשינן ואמאי דאמרו לו ר' יהודה היא ומשום לב צית דין מתנה עליהן והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דאמינא לב צית דין מתנה עליהם אטו הכי קרבי אלא לדידך המאי יקרבו ודלמא ר' מאיר היא והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דאמר כל השעירין כפרתן שום אטו הכי קרבי אלא לדידך אמאי יקרבו הרי תלמוד ערוך דכולהו סבירא להו דקרבין זה צום והאי דקאמרי ליה לר' שמעון מה שיקרבו לפום סבריה הוא דקאמרי ליה משום דלא סבירא ליה דכפרתן שום יהודה הוא דלע"ג דתלוקין הן בכפרתן קרבין כדמניא ומודה ר' שמעון בשעיר שלא קרב ברגל שיקרב בראש חדש שתחלתו לא בא אלא לכפר על מנחת החינוך וודאי לא אמר הרב ז"ל דבר זה אלא שהלך בסוגיא זו אחר פירושו של רבינו יוסף בן מגש ז"ל שפירש קרבין זה צום אם אירע מקרה או אונס ולא הקריבו שעיר החטאת ברגל שמקריבין אותו בראש חודש חוץ משעיר של ראש חודש ודבר זה של תימא היאך סליק אדעתין לאקריבי קרבן

ברכת אברהם

קרבן חוץ מיזב חונתו ה' ק"ל לדברי הכל אם עבר היום בטל קרבנו מדכתיב דבר יום ביומו ונאמר עולת חדש בחדשו אם עולת התמיד לא קרבא מיזב ליום אחד חטאת קריבה מחדש לחודש ותו ה' דומיא דתמידין שלא הוצרכו לנזכר נינהו דקאמרי מאן חכמים דקסברי לב בית דין מתנה עליהן חכמים דאמרו לו דקסברי לב בית דין מתני על השעירין אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יקרבו לשם רגל אחר או חודש אחר משום דלב בית דין מתנה עליהן ואע"פ שאין כפרתן שום למאי דסליק אדעתין דר' יהודה היא ואי אמרת דקרבין הן תשלומין לשעבר היכי נפיק מניה דסבר ר' יהודה לב ב"ד מתני עליהן וכי דבר שאין לו תשלומין מהניא ביה התנאות ב"ד ואי סלקא דעתא מהניא אפילו ר' מאיר דסבר כפרתן שווה צריך תנאי ב"ד דאי לא קרבי האידיגא יקרבו ברגל אחר ולפי טעמו של ר' שמעון דמודה דקרבי זה בזה משום דכולהו על מזבח החינון קרבי אמאי עבר היום יבטל קרבנו הא כולו על מזבח החינון קרבי אלא לאו שמע מינה לא איירו תנאי ואמרי אלא בשעיר שאבד והקריבו אחר תחתיו דהיינו לא הוצרכו לנזכר ולדברי הכל קרב ברגל אחר או בראש חדש לשם חטאת אותו היום ומאי דקא פסיק הרב ז"ל שתרעה עד שיפול זה מוס לא נאמר דין זה אלא צפר ושעיר של יום הכפורים ושעירי ע"ז דתניא פר ושעיר של יום"כ שאבדו והפריש אחרים תחתיהן וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו דברי ר' יהודה ר' אלעזר ר' שמעון אומר ירעו עד שיתאבדו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת נזכר מתה ואוקימנא טעמא דלא קרבי גופיה עולה גורס לאחר כפרה וטעמא דמלחא משום דחטאת פנימיות נינהו וכדקא' יהיב ר' שמעון טעמא דכולהו על מזבח החינון קרבי והני לאו על מזבח החינון ואי כדקסברי דר' יהודה סבר בשעירי הרגלים ירעו מאי שנא הני דימותו ולא ירעו כולו חטאת נזכר נינהו.

תשובה

ר' שמעון דאמר קרבין זה בזה לית הלכתא כותיה דר' יהודה מפליג עליה וסבירא ליה אין קרבין זה בזה כדדייקין מגמרא דמאן חכמים והתם ממאי דמאן אמרו לו ר' יהודה היא ומשום לב בית דין מתנה עליהם דילמא ר' מאיר היא כלומר מאין לך דהאי אמרו לו ר' יהודה דסברא ליה אין קרבין זה בזה ומשום דלב ב"ד מתנה עליהם ופריש תמימין דלמא ר' מאיר היא וכו' זה הוא הפירוש הנכון דפריש רבינו יוסף הלוי ז"ל ולא מפני שטעה ז"ל בפירוש ענין קרבין זה בזה לא סמכין על שאר פירושו ואותה התוספות שהוספתה בלשון התלמוד בדבריהן ואמרת והכי קא' אמר ליה בשלמא לדידי דאמינא לב ב"ד מתנה עליהן אטו הכי קרבי אלא לדיך אמאי יקרבו אין זו התוספות בתלמוד ואם היא בספרים שלכם הגיהו אותם שמה פירוש הוא למקצת המפרשים כמובחכם וגבכם בחור לשון ספרי התלמוד שלכם שהרבה מקומות בספרי הגמרא כך וכי עלה על דעת לומר דר' יהודה סבר קרבין זה בזה אלו היה ר' יהודה סובר שקרבין זה בזה היכי משכחת חטאת הנזכר מתה כדאשכחן ליה בכל מקום דחטאת הנזכר לדבריו מתה בזהיה דתנן בתמורה חטאת היחיד וכולי ושל נזכר אינה מתה ר' יהודה אומר תמות אלא לעולם לא סבירא ליה לר' יהודה דקרבין זה בזה והואיל דר' יהודה חולק על ר' שמעון וק"ל ר"ש ור' יהודה הלכה כר' יהודה לית הלכתא כר' שמעון דאמר קרבין זה בזה ואם יש נפש חדש לומר קרי ר' מאיר גם הוא סבירא ליה קרבין זה בזה ואין דבריו של אחד במקום שנים נימא אע"ג דאיכא למימר לא מצינו האי סברא לר' מאיר אלא בדילמא לא בפירוש אע"פ הרי חכמים נמי פליגי על ר' שמעון דקא' מדמינן פלוגתיהו בגפדין תמימין לפלוגתיהו בקרבין זה בזה ולדברי חכמים תמידין נפדין תמידין דר' יוחנן גמרא גמיר לה ומילא שמעינן דרבנן נמי דאינהו רבים לא סבירא להו קרבין זה בזה והו' להו תנאי דסברי קרבין זה בזה מיעוט לגבי רבים ולית הלכתא כותיהו והאי דתניא ומודה ר' שמעון בשעיר שלא קרב ברגל שיקרב בראש חדש וכולי לאו למימרא דר' יהודה או רבנן כך סבירא להו והאי הודאס לדבריהן היא אלא האי הודאס לר' מאיר היא כלומר אע"ג דפליגי ר' שמעון על ר' מאיר בכפרת שעירים

ברכת אברהם

שעירים ואמר אינה שום מודה דקרבין זה בזה ... כך סבירא ליה הואיל וכפרתן שוה וכן יתבאר מהתוספתא דשנועות וממנה יתבאר דר' מאיר סבירא ליה קריבין זה בזה בלא ספק לא מהסיר דגרסינן דלמא ר' מאיר היא וכו' ולא עוד אלא אפילו ר' שמעון דסבר קרבין זה בזה לא איירי באבודין כלל אלא כשהיו בית דין שוגגין או אנוסין בלבד כדפריש רבינו יוסף הלוי ז"ל דתניא בתוספתא דמנחות קטרת שלא קרבה חניה בצקר תקרב כולה בין הערבים שעירי הרגל שלא נקרבו ברגל יקרבו בר"ח לא קרבו בראש חודש יקרבו ציום הכפורים וכו' אמר ר' שמעון אימתי בזמן שהיו בית דין אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין וכו' הלכך לא איירי באבודין כלל ואע"ג דלא פליג ר' שמעון בין שוגגין או אנוסים ובין מזידים אלא בתמיד וקטורת אבל בשעירי רגלים וראשי חדשים ומוספין לא פליג בין אנוסין או שוגגין או מזידין מכל מקום שמעינן דלא איירי אלא במקרה של ב"ד בלבד אבל באבודין לא איירי כלל כדפריש גאון התלמוד ז"ל ולא כל הרואה לטול לו את השם יטול די כך להצין פירושו אבל לעקור אותו כולו אין כל רצ יכול להכניס עצמו בכך כל שכן אחרים אבל כך דאמר ז"ל דאיירי ר' שמעון בתשלומין וענין הדברים שקרבין באחרין תשלומי ראשון כדאמר ז"ל בכלל דבריו שכיון שלא הקריבו שעירים כלל לפיכך לדבר תשלומין קרבין זה בזה ודאי דברי שגגה הן ושגיאות מי יצין דקימא לן עבר יוס' בטל קרבנו ובפירוש חניא בתוספתא מוכפי שבת שלא קרבו בשבת זו יקרבו בשבת אחרת חובת השבת הבאה והוא הדין לשעירי חטאת ולפוס חורפא ששבתא ואע"ג דיכול אדם לדחוק ולהעמיד פירושו אליבא דר' שמעון ור' מאיר ולומר דעבר יוס' בטל קרבנו אליבא דהלכתא וזה הפירוש אליבא דר' מאיר ור' שמעון דסברי קרבין זה בזה וכן נמי האי דתניא יקרבו בשבת אחרת חובת השבת הבאה אינו הדין לשעירי חטאת שהן באין לכפרה האמת הוא דלא איירי תנאי בתשלומין כלל תדע דקא מתמהינן לר' שמעון הואיל ואין כפרתן שוה היאך הן קרבין ומהדר להו כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו ואילו היה סבירא ליה לר' שמעון דקרבין באחרין תשלומי ראשון לא הוה עליה תמיהא מכפרתן אינה שווה כלל ובפירוש חלק אבא מארי ז"ל על רבינו יוחנן הלוי ז"ל בפירוש המשנה בתשלומין ופירש כך ובעני קוליהם שיקרבו זה בזה אן יקרב שעיר ראש חדש אבא תאכר תקריבה פי רגל מן אל רגלים ויכון שעיר רגל ושעיר רגל אבא תאכר תקריבה פי ראש חדש ויכון כו' צעינה שעיר ראש חדש זה הוא נוסח פירושו במסכת שנועות בכתב ידו ודחתין עלה מעיקרא אפילו לר' שמעון ליכא לאקשוי על דברי אבא מארי ז"ל דהוא ז"ל בחטאת צבור שאבדה איירי ור' שמעון לא איירי באבודין כלל ולאותה הגזוזה שנתבאר בדרך ובאבודין וגמלאו אחר כפרה עסקין לא עמדה לה מופת ולא אות כדי שגאמין זה וכבר פירשנו הראיות הצורות דלא אירינן באבודין וספק ז"ל דחטאת צבור שגמלאו אחר כפרה תרעה עד שיפול זה מוס' כדאמר רבינו יוסף הלוי ז"ל פסקא אליבא דהלכתא וסוגיא דגמרא הוא דמסוגיא דגמרא ציומא ובתמורה ובהוריות מתבאר דכל דאמר ר' יהודה תמות אחרי רבנן רועה עד שיפול זה מוס' ומדתן חטאות יחיד שכפרו הצעלים מתות ושל צבור אינן מתות דירקין דרועות עד שיפול בן מוס' דאילו הוי סבירא להו לרבנן דקרבין צעמין לא תנן ושל צבור אינן מתות אלא ושל צבור קריבין צעמין לחובות אחרים ומדלא תנן הכי שמעינן דרועות ומדתן ציומא והשני ירעה עד שיסתאז וימכר ויפלו דמיו לגדשה שאין חטאת הצבור מתה דיקינן שכל חטאת הצבור שנמנע הקרבתה לשם חובתה כך דינה שמהה רועה עד שיפול זה מוס' ותמכר ויפלו דמיה לגדשה שהתגא נהן הטעם ירעה וכו' שאין חטאת הצבור מתה הא כל חטאת צבור שאינה קריבה לשם חובתה הואיל ואינה מתה כך דינה הנה נתבאר לך דדבריו ז"ל תרזין ועומדין אליבא דהלכתא ודוקיא דמתניתין ובריתא וגמרא וליכא צבו ספיקא ולא עליהו קושיא וכבר הירחנו בפירוש שמועס זו דקשה היא ועמוקה ואין כל דעת יכולה להצין סודותיה במהרה ונראה מדברך שדמית דהאי דאמר ר' יוחנן תמידין שלא הוצרכו להן נפדין תמידין באבודין איירי וזו טעות שמהלשון תתבאר לך חדא דתמידין אמר והאי דמרמינן לה בגמרא לשעירי חטאת ושקלינן וטרינן זה על לב בית דין מתנה עליהם ולעולם לא איירי ר' יוחנן אלא בתמידין ועוד לא הוצרכו להן א"מ לא איירי אלא בתמידין שהוכחו כההוא דתנן אין פוחטין משש

ברכת אברהם

משנה טלחים וכולי ולא נזכרו להן אלא אתומתו כדפריש רבנו יוסף ז"ל וזו אינה צריכה לא לפנים ולא לפני ולפנים שלא הוזכרו להן.

שאלה י.

ועוד אמר ז"ל בהלכות מחוסרי כפרה (פרק ראשון מחוסרי כפרה) היולדת טומטום או אנדרוגינום והפילה נפל אחר ארבעים יום מימי לידתו הרי זו מציאה קרבן על כפל זה שמה זכר הוא הראשון והרי הפילה אחר מלאת ואין חטאתה נאכלת שמה נקבה היא הראשונה ובתוך מלאת הפילה מדקאמר אחר ארבעים מיום לידתו מכלל דסבירא ליה שהמפלת לאור ארבעים ואחד לזכר חייבת קרבן כדון יולדת נקבה שהפילה אור שמונים ואחד והאי דקתני במתניתן המפלת לאור שמונים ואחד וכולי הוא הדין לזכר לאור ארבעים ואחד ולפי קוגר דעתי אומר דלעולם דוקא המפלת לאור שמונים ואחד לנקבה אבל ארבעים ואחד לזכר לא שהרי צפירוש שנינו בכריתות ואילו שאין מציאות וכולי והמפלת ליום ארבעים והא' יום ארבעים לעיצורה הוא שעדיין לא נשלמה צורת הולד כדתנן בהמפלת יום ארבעים אינה חוששת לילד ליום ארבעים ואחד תשז לזכר ולנקבה הלכך אחר ארבעים מיום לידת הזכר לא משכחת לה דשלימו ימי עבודה להשלים צורת הולד כי היכי דתחייב עליה קרבן שהרי טמאה היא אחר לידתה שבעה מן התורה ואינה ראויה לשמש ולא משכחת לה אלא לאחר ארבעים ושבעה וכל שכן טומטום ואנדרוגינים שחייבת לשז ימי טומאה כנקבה ארבעה עשר יום ולא משכחת לה דשלמה ארבעים לעיצורה אלא לאחר ארבעה וחמשים ומשום הכי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא באור שמונים ואחד אבל באור ארבעים ואחד ליכא לאיפנוגי דלא משכחת לה שחייבת ולפי כן קשיא לי האי פסקא ובתוך שמונים הוי ליה למימר ודלמא חזא ז"ל מאי דלא מיחזי לנא בתורתו וחכמתו וליהקן מר ממאי דהאכיווהו.

תשובה.

וראי הוא סבירא ז"ל שהמפלת לאור ארבעים ואחד לזכר חייבת בקרבן כמו מפלת לאור שמונים ואחד לנקבה שכן תניא בתוספתא המפלת לאחר מלאת וכולי מציין קרבן וכולי אחר ארבעים לזכר אחר מלאת הוא והאי דתנן במתניתן לאור שמונים ואחד הוא הדין לאור ארבעים ואחד ודקא קשיא לך מדאין היולדת יכולה לשמש אלא לאחר ימי נדתה כך אמר אבא מארי ז"ל צפירוש המשנה ואמר ויפני זה אמרו אור שמונים ואחד ולא אמרו אור ארבעים ואחד אבל בחבור לא הלך בזה הדרך כלל אלא על הנראה מן ההוספתא ובאמת הן דבריו ז"ל בחבור שאע"פ שאי אפשר שתתעבר ותפיל אחר ארבעים מלידתה הראשונה בזהר אפשר שתתעבר באיסור ותפיל כגון שילדה וזא עליה בזהר יום הלידה עצמו ונתעברה והפילה אור ארבעים ואחד ללידתה שהוא אחר ארבעים יום לעיצורה ואם תאמר צרשיעי עסקין ודאי בני הא צרשיעי עסקין שהרי הכתוב נתעסק צרשיעי דכ' לא יבא ממזר וכו' לא תביא אתהן זונוה ואין אילו נמצאים אלא באיסור ואיפשר שיהיה דבר זה בשגגה ומכל מקום אין קושיא מזה הסד כלל ודאי שאור שמונים ואחד אפשר בזהר וגם הוא קרוב ומצוי יותר ומפני זה דברו בו התנאים והוא הדין לארבעים ואחד שהוא באיסור מוחזק ואינו מצוי אלא מעט ותנא לא כי רוכלא נחשז.

שאלה יא.

ומצאתי עוד שאמר הרב ז"ל בהלכות שגגות (פרק שביעי) כל היודע שהיום שבת ושגג במלאכות ולא ידע שמלאכות אילו אסורות או שידע שהן אסורות ולא ידע שחייבין עליהן כרת ועשה

ברכת אברהם

ועשה מלאכות הרבה חייב תטות על כל מלאכה ומלאכה בשלמה צבא דסיפא לא קא קשיא לי דהיינו זדון שבת ושגגת מלאכות אלא צבא דרישא דקאמר יודע שהיו שבת ושגגת מלאכות ולא ידע שמלאכות אילו אסורות אם כן הלא קא ידע לה לשבת אלא בעשה ואפילו הכי חייב על כל אחת ואחת ואכן לא אשכחן זדון שבת אלא בלאו מדאזכרין אריש לקיש דאמר עד שיסגוג בלאו וכתב מיהא דתנן מלאכות ארבעים חסר אחת והיונין צה מנינא למה לי וכולי והיכי משכחת לה בזדון שבת ושגגת מלאכות בשלמה לר' יוחנן דאמר כיון ששגג בברית אע"פ שהזיד בלאו משכחת לה דידע לה בשבת בלאו אלא לריש לקיש דאמר בלאו וכתב דידע לה לשבת במאי ואוקימנא דידע לה בתחומין ואליבא דר' עקיבא ואי ידיעת עשה שמה ידיעה נוקמה כגון שידעה לשבת בעשה ואמאי איצטריך לתחומין אליבא דר' עקיבא אלא ש"מ ידיעת עשה לא שמה ידיעה ולא תידוק מדקאמר ז"ל ולא ידע שהמלאכות אלו אסורות אבל יודע הוא במלאכות אחרות שהרי חזר ואמר אפילו עשה בזהלם אחד חייב לתשע חטאות מכלל שידיעת עשה שמה ידיעה ובתחומין אליבא דר' עקיבא ליכא לאקומה דלית הליכתא כותיה ואי אונת כגון שידע שיש צה מלאכות אסורות ולא ידע שאילו הם האסורות אין זה אלא זדון מלאכות דאי לא תימא הכי אמאי לא משכחת לה אלא בתחומין ואליבא דר' עקיבא נוקמה לשגגת מלאכות כגון שלא ידע שאילו המלאכות הן האסורות אלא אחרות ומדלא קא משנינן הכי ש"מ דלא שגא הכי ולא שגא הכי זדון שבת הוא ולא עוד אלא אפילו תימא דבבבא לן בר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא הלא לא אלא אלא כריש דאמר בצבא דסיפא דקאמר ז"ל או שידע שכן אסורות ולא ידע שהייצין עליהן ... לר' יוחנן דאמר כגון שגג בברית אע"פ שהזיד בלאו דאי כריש לקיש הלא אמר עד שיסגוג בלאו וכתב ומייתי לה קרא מאשר לא תעשינה ואם כן הויא לה חדא כריש לקיש וחדא בר' יוחנן.

תשובה.

לעולם ידיעת עשה לא שמה ידיעה ולא פסק אלא בר' יוחנן ולא ס"ד למפסק בר' שמעון בן לקיש דק"ל ר' יוחנן ור"ש לקיש הלכה בר' יוחנן בר' מהני תלתא ודקא קשיא לך צבא דרישא לא קשיא מידי שדבריו ז"ל מדוקדקין ולא ידע מלאכות אילו אסורין ואפשר דידע במלאכות אחרות ודקא קשיא לך מדאמר בסוף אפילו עשה הארבעים חסר אחת וכולי אצבא דסיפא קאי דאמר או שידע שכן אסורות ולא ידע שהייצין עליהן כרת אי נמי ידע לה בתולדות ושגג בברית כגון דידע דהארצות בכלי נזרע על לא תעשה כל מלאכה שניכרה לו ענין מלאכה וזו שהיא מלאכה ושגג בצבא ענינו ודמה שאין המכה בפטיש אסור ולא ניכר לו ענין המלאכה ... כל כיונא בזה ולפי זה הפירוק ליכא קשיא אפילו נאמר דאתרי בי קאי כשאמר אפילו עשה בארבעים חסר אחת וכולי ואפשר לפרק פירוק אחר כשאמרת כגון שידע שיש צה מלאכות אסורות ולא ידע שאילו הם התעשה ושלשים ודקא קשיא לך אם כן אמאי לא פריך אגמרא הכי אליבא דר' שמעון בן לקיש טעמא דמילתא משום דר' שמעון סבירא ליה עד שיסגוג בלאו וכתב ולפיכך כסיב הגמרא אליבא מידי דלית ביה כרת כלל דהוא תחומין ואליבא דר' עקיבא אי נמי חדא מגו תרתי אשמעינן ולא משום דלא פריך הגמרא הכא נימא דכי האי גונא זדון מלאכות כדאמרת דלעולם אי אפשר שיהיה זדון מלאכות שלפי זה הפירוק המלאכות שידע שהם והם שעלו בדעתו אינן מלאכות כלל דאבות מלאכות ארבעים חסר אחת ותו ליכא ואילו הארבעים חסר אחת שכן מלאכות הרי שגג בהן ולא ידע שכן אסורות לא הן ולא תולדותיהן.

שאלה יב.

ועוד קשיא לי מה שפסק הרב ז"ל (פרק כ"ז מהלכות שבת) שתחומין של שנים עשר מיל אסורין מדאורייתא ואפילו לרבנן אל יצא איש ממקומו בכלל תרי"ג מילא המהוה לדורות והיינו

ברכת אברהם

חוץ לשנים עשר מיל לוקח מן התורה ובאמת לא סמך אלא על דברי הרב רבינו יצחק פאסי ז"ל שהקשה אהא דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דאוריתא מיהא דקי"ל דליתא לר' עקיבא דאמר תחומין דאוריתא ופרקה ממאי דגרסינן בני מערבא אין לך מחזור מכולן אלא י"ב מיל כנגד מחנה ישראל ואוקמא לדברי ר' חייא בשנים עשר מיל כדגרסי בירושלמי ומאי דאמרינן בשאר דוכתא תחומין דרבנן אלפים אמה והיא מחלוקת ר' עקיבא ורבנן וקשיא לי אליבא דקאמי תירוצא טובא דהא תינתן דיכול לפרוקי מאי דגרסי בגמרא מדסבר תחומין דאוריתא ומדסבר תחומין דרבנן אלא הא דתנן בפרק ארבע מיתות המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה ואמרי עלה מכלל דליכא מידי דחלול שבת הוי ואין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי היא תחומין אליבא דר' עקיבא והעברה אליבא דר' יוסי ואי אמרת דסברי רבנן משנים עשר מיל ולמעלה איסורא דאוריתא אמאי לא קימא לן מתניתין אלא אליבא דר' עקיבא ואפילו רבנן נמי משנים עשר מיל ולמעלה הרי הוא דבר שיש בו חלול שבת ואין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה כר' יוסי בהעברה ומדלא אוקימנא אלא כר' עקיבא ש"מ דלית להו לרבנן איסור תחומין דאוריתא כל עיקר וכן מיהא נמי דקא מקשינן דר' יוסי אדר' יוסי בפרק בכל מערבין בגמ' ר' יוסי ור' שמעון אומרינן ספק הערוב כשר מיהא דתנן טמא שירד לעבול ספק טבל ספק לא טבל וכולי ספיקו טהור דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר טמא קשיא דר' יוסי אדר' יוסי ופריך רב הונא כר' חיינא שאני טומאה הוואל ויש לה עיקר מן התורה ואקשי לה שבת נמי דאוריתא ופריך קסבר ר' יוסי תחומין דרבנן מכלל דלית לה עיקר מן התורה כלל ולא דמיא לטומאה דלית בה טומאה חמורה מדאוריתא וטומאה קלה מדרבנן אלא עיקר איסור תחומין מדרבנן אלמא מאן דסבר תחומין דאוריתא אכולה תחומין קא אמר אפילו אלפים אמה ומאן דקסבר דרבנן אכולהו קאמר ואפילו של י"ב מיל וכן נמי מהא דגרסינן בפ' כלל גדול אבעיא דרבא מדרב נחמן העלם זה וזה בידו מהו אתינן לאפשטיה ממתינת דקתני אבות מלאכות וכולי ואסיקא אלא אי סבר לה כריש לקיש דאמר עד שיסוגג בלאו וכתר דידע לה לשבת במאי ומהדרי בתחומין ואליבא דר' עקיבא וכן נמי בכמה דוכתא לא מתוקמי לן תחומין דאוריתא אלא אליבא דר' עקיבא ואי סברי רבנן דשנים עשר מיל דאוריתא מאי חיריא ר' עקיבא אפילו רבנן ואם כן גימא הכי כגון שידע לה לשבת בתחומין ואנא ידענא דכל חד וחד כדאית ליה לר' עקיבא אלפים אמה ולרבנן י"ב מיל ומדלא קא משני הכי ש"מ דלית להו לרבנן איסור תחומין דאוריתא כלל ובלא הא נמי היכי מנינן לאוקמא הא דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה בשנים עשר מיל הא בי ר' ינאי לא מיייתי מינס ר' זיא אלא יוצאין למלחמת הרשות שאין פטורין מלעבד אלא עירובי חצרות אבל עירובי תחומין חייבין דתני ר' חייא וכולי והנחת הערוב לא משכת לה אלא בחלפים אמה וליכא עירוב בשנים עשר מיל ואם כן היכי מחייב יוצאין למלחמה בעירוב אלפים אמה מדתני ר' חייא ואין מוקמי בי"ב מיל הילכך הדרי קושיא לרובתיה ואי אמרת האי דקא מיתנין מדר' חייא טעמא שומעין עירובי תחומין לאו משום דר' חייא אאלפים אמה קאמר אלא לאשמעינן שעיקר איסור תחומין דאוריתא אע"פ שהוא בשנים עשר מיל והילכך חייבין לערב בחלפים אמה דאע"ג שהן מדרבנן אימנא לך אם כן עירובי חצרות נמי מדרבנן עיקר תקנתא משום הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים הוא ומאי פטרינן להו מעירובי חצרות וקא מחייבין בעירובי תחומי מדתני ר' חייא הא לא שגא עירובי חצרות ולא שגא עירובי תחומין והא מילתא עדיין כריכה תירוצו כגון הא מילתא ודאי לא פסקה ז"ל אלא לבתר עיינא ותליה בחשלי רבדני ונריכין אנו למימיו.

תשובה

זו הקושיא קשיא לי מכמה שנים ועמדתי בה הרבה ואינה קושיא על אבא מאיר ז"ל דכל רבותינו הגאונים והמפרשים כך סבירא להו ששנים עשר מיל דאוריתא וכך נראה מגמרא דעירובין

ברכת אברהם

בבלי וירושלמי ויראה מדברי אבא מארי ז"ל בפירוש המשנה במסכת סוטה דהאי דאמרינן בכל דוכתא בג' תחומין דרבנן שיעור תחומין דרבנן לפי שאינו בפירוש בתורה ויעלה בדעתי אני שאין קרוי תחום סתם אלא אלפים אמה וליכא מאן דסבירא ליה דאלפים דאורייתא אלא ר' עקיבא ולפיכך אמרינן בכל מקום תחומין ואליבא דר' עקיבא ולא דחינן תלמוד ערוך דלוקין על התחומין דבר תורה ושעל יציאה בשבת אמר קרא אל יאז ארץ ממקומו בקושיא שאפשר שייהיה זה פירוק דלא ידעינן ליה ואע"פ שקושיא יפה היא וראוי לעמוד בה ולא נתגלה לי בקושיא זו פירוק ברור והאל יפקח עינינו כולנו לראות המים ולרוות צמאוננו.

שאלה יג.

ועוד תמיהא לי מה שאמר ז"ל (הלכות שגגות פרק שביעי) עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב זה בהעלם אחד יראה לי שהוא חייב שתי חטאות והלא תלמוד ערוך הוא בריש גמרא דנזיקין מאי קרי ליה אב ומאי קרי ליה תולדה נפקא מינה דאי עבד שתי אבות זהדי הדדי או שתי תולדות זהדי הדדי מחייב תרתי ואם כן מאי יראה לי דקאמר.

תשובה.

לא אמר בתלמוד שתי תולדות של שני אבות ולפיכך אמר יראה לי שאיפשר לומר דהאי דאמרינן בגמרא שתי תולדות של אב אחד ולאו אליבא דהלכתא ואפשר שנתעלם זה המקום ממנו ז"ל צעת שכתב יראה לי ומכל מקום הדין דין אמת ואליבא דהלכתא.

שאלה יד.

וחיובא ליה ז"ל דקח פסק כר' דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרי עליו בין השמשות וכיון דקא קשיא ליה הא דתנן ספק חשיכה ספק לא חשיכה אין מעשרין את הודאי וכולי קא מוקים לה להא דר' בשבות דמזוה או דוחק וכן אם היה טרוד ונחפז ונצרך לדבר שהוא משום שבות בין השמשות הרי הוא מותר אבל אם לא היה שם דוחק או מזוה אסור לפיכך אין מעשרין את הודאי בין השמשות וקשיא לי בה טובא חדא דכל דבר שהוא משום שבות קאמר ר' דמשמע בין לדבר מזוה בין לדבר הרשות ואי אמרת לא אשכחן עיקר דברי ר' אלא לדבר מזוה כדמתנינן לה בעירובין מאי ר' ומאי רבנן ופשטינן לה מהא דתניא נהנו בחילין וכולי וקיימא לן דאין מערבין אלא לדבר מזוה הילכך לא שרינן אלא דומיא דעירובין אם כן אמאי קא שרי ז"ל אם היה טרוד ונחפז שלא במקום מזוה ועוד האי דקאמר ז"ל אם לא היה שם דוחק ולא דבר מזוה אסור לפיכך אין מעשרין אותה ודאי קשיא דמי לא משכחת ודאי במקום דוחק ומזוה אפשר שיא טרוד בסעודתו וצריך מה שיאכל ואמאי לעשרי ודאי כדי לאכלו בשבת והרי זה דחוק וצריך לו למזוה עונג שבת בבת אחת ועוד עיקור עישור ודאי מזוה דאורייתא הוא ושבות שבת של מזוה קרינן לה דרבנן ואילו משום מזוה לא מקדישין ולא מחרימין ולא מעריכין ולא מגביהין תרומה ומעשרות ותני רב יוסף לא נצרכה אלא ליתן לכהן ביום ואמר ר' יצחק לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שבות גרידא ולא מיבעיא שבות של רשות אלא אפילו שבות של מזוה אסור ומי לא עסקינן שיא כהן צריך לה ועונג שבת דהוי ליה שתי מזוה ואפילו הכי קתני אין מעשרין את הודאי בין השמשות ועוד אי סבירא לן דליכא מחלוקת בדבר ומתניתן דאין מעשרין את הודאי לא

ברכת אברהם

לא פליגא אדר' קא מתרגינן הוה ברשות הרבים ועירונו בכרמלית ור' היא דאמר כל שהוא משום שבות וכולי הכי הוי מיבעי ליה למימר הוה ברשות הרבים ועירונו בכרמלית וכדר' דאמר כל שהוא משום שבות וכולי ולפי לשון זה נמצא ר' מפרש דברי חכמים אבל לפי לשון התלמוד שאמר ור' היא ש"מ מחלוקת ר' ורבנן היא ומתניתין דלא כר' ולפי כן הקשינו והא קא משתמש באילן וקושיא זה מבח המנהג היא דתני אין מעשרין את הודאי נייעין מר בהלכה וזו ויבאר לנו מהכחמו ספיקות אילו.

תשובה.

בתחלה היה סובר ז"ל בכל דבר שהוא משום שבות לא גזרי עליו בין השמשות ועל זה היה פירושו במשנה וחרז ותקן במקום מזה דעיקר דברי ר' בעירוב שאין מניחין אותו אלא לדבר מזה כשאמרת וזה שדק ז"ל ואמר בחבור או שהיה שם דוחק או טרוד או נחפז כמדומה לי דדוקיא זו יוצא מהא דתנן ספק חשיכה ספק אינו חשיכה וכולי ומעשרין את הדמאי ומעריבין וטומנין את החמין ואוקימנא בערובי חצרות שאין בהנחתן משום ואינו אלא בשנדחק ונחפז ולא הניח מצעוד יום ודיקין מנה לכל טרוד ונחפז דבר שהוא משום שבות ועוד עירוני תחומין עמין מי לא קימא לן דמניחין אותן ליראה ודוחק כשמניחין אותן לדבר מזה אם באו גוים וכולי ומה יש ראיה מוכחת יותר מזה ולא נתבארה לנו וכל מה שהקשית לענין אין מעשרין את הודאי שאיפשר שיהיה צעישורו מזה לא קשיא כלל דסתם הדברים בשאין בו מזה ולא מפני שאפשר שיהיה דבר מזה בקצת העתים נפסוק ונתני שמעשרין דמידי דפסיק ליה לתנא כדמאי תני מידי דלא פסיק ליה לא תני ואם יהיה צעישור הודאי מזה מעשרין שעור מה שהן צריכין לאותה מזה מידי דהוי אתשמיש במחזור וכיוצא בו ממילי דשבות דלא תנן שאין מעשרין אלא למילי דידוע שמעשר כדי לתקן אוצרו שמוכר ממנו או שאוכל ממנו לחול ולשבת ועוד דקא מקשיא ועוד עיקר עשור דאין מזה דאורייתא הואי האי מזה שאינה חובה היא כמלות עירוב חצרות שאין אדם חייב לעשר פירותיו אלא אם ירצה אדם להניח פירותיו טבולים כל הימים ויאכל מפירות אחרים מתוקנים הרשות בידו ואינו מצטל מזה ודאמרינן בהאי ענינא לדבר מזה למזה שהוא חובה אמרינן בעירוב תחומין שמניחין אותו כדי ליתן להכל או לבית המשתה שהוא חובה משום גמילות חסדים ודקא אמרינן לא נגדבה אלא ליתן לבסוף ביום ואמר ר' יצחק לא מצעיר וכולי כל זה ביום טוב עצמו או בשבת עצמה אבל בין השמשות אימא לך לעולם מעשרין אם יהיה שם מזה ושהיקשית אי סבירא לן דליכא מחלוקת דבר וכולי ודאי מחלוקת דבר בין ר' ובין רבנן כדגרסינן בגמרא בפירוש מאי ר' ומאי רבנן דתניא וכולי אבל לענין אין מעשרין את הודאי לית בה חלוקה על ר' דאילו הוי ביה חלוקה לא הוה גמרא שתיק מלאיתוביה לר' מהאי מתניתין ולרחוי מיימריה דסתם מתניתין ומחלוקת דבריהא הלכה כסתם מתניתין ומדלא חזיק לגמרא דאיתובי לר' מהאי מתניתין שמע מינה שאינה חלוקה עליו כלל וליכא צו ההלכה קושיא כלל לענין מזה שהדבר פשוט אבל לענין דוחק ודאי דחוק הוא וכבר אמרתי מה שנראה לי בו ואפשר שיש לו ז"ל ראיה ברורה יותר מן הראיות שאמרתי ושאכל ברוך הוא יודע.

שאלה טו.

אמר הרב ז"ל (הלכות שבת פ' י"ד הלכה א') איזו היא רשות הרבים מדברות ויערים ושדות וכו' וכלהו קא קשיא לי בין מדברות בין יערים בין שדות מדברות מיהא קא מקשינן אתנא ונחשוב נמי מדבר דהא תניא והמדבר ופריק אבוי לא קשיא כאן בזמן שהיו ישראל במדבר וכאן בזמן הזה ומפרשי עלמא דבזמן שהיו ישראל במדבר היה ליה רשות הרבים מתוך שהיו מחנותיהם סדורות

ברכת אברהם

סדורות זו ומהלכין ביניהם לנרכיהם הוי ליה רשות הרבים אבל בזמן הזה הואיל ואין צורך הרבים להשתמש בו ולא דרך הוא להלך הרי הוא כרמלית וטעמא דמסתבר הוא ולא ידענא אמאי קא מפליג אפירושא והפכים וכן נמי יערים מפרשי עלמא יער מקום נמיחת ענים וקיני חיות כדכתיב ואשר יצא את רעהו ביער לחטוב עצים וכתיב יכרסמנה חזיר מיער וכתיב יער נומח ענים וכתיב כל עצי היער וכתיב ירכנו עצי היער הילכך אינו אלא כרמלית דמסתמא אין דרך רבים עוברת בתוכו ואין רבים נכנסים לשם אלא לנורך חטיבת עצים או גידת חיות ואי אמרת יליף מהא דתניא ואשר יצא את רעהו ביער מה יער רשות לניזק ולמזיק ליכנס שם יצא חצר בעל הבית דילמא יער רשות לבנם בו והיינו רשות הרבים אי משום הא לא איריא והלא כרמלית רשות לכל היא כגון ים וצקעה וסרטיא וקרן זיית הסמוכה לרשות הרבים כולו יש רשות לרבים ליכנס לתוכן ואפילו הכי כרמלית קרינא להו משום דאין דרך הרבים עוברת בתוכם הכי נמי יער כיון דלאו מיוחד למזיק קרי ליה רשות של שניהם ואע"פ שהיא כרמלית לענין שבת מידי דהוה אסימטא שהוא רשות למוכר וללוקח ואינה רשות הרבים לשבת ומשכחת לה בצונדקאות ומקומות המיוחדין למכירה תדע שהרי לא מיעט אלא חצר בעל הבית ולא שמעינן מכאן שהיער רשות הרבים וכן נמי שדות קשיא לי בגוה דהא צקעה מקרי שדה שהיא מיוחדת לזריעה ואין דרך הרבים עוברת בתוכה כדתנן הנכנס לצקעה צימות הגשמים טומאה בשדה פלונית ואמר נכנסתי למקום הלו ואיני יודע אם נכנסתי לשדה זו ואם לאו ותנן נמי הצקעה צימות החמה רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לעומהא וצימות הגשמים רשות היחיד לכך ולכך ואוקמה רב אשי בראית לה מוחינות להכי קרי לה רשות היחיד הא לאו הכי כרמלית הוי ועולא אמר מאי רשות היחיד שאינה רשות הרבים שמעינן מכולה דשדה כרמלית היא ואי אמרת האי דקאמר רב ז"ל שהשדות רשות הרבים לא נתכוין לצקעה ולא אמר שדות אלא על הדרכים הסלולות מעיר לעיר במדבר ולעולם שדה שצקעה כרמלית חשיב לה חדר דהא לא כלל צקעה בכלל כרמלית שלו ועוד אם שדות שאמר הם הדרכים שצמדד הרי מדבר כולו קא קרי ליה רשות הרבים מאי שנא דרכים ואי אמרת לא אמר ז"ל אלא על דרכים העוזרות בתוך השדות הא לא צריך שהרי חזר ואמר ודרכים המפולשין מכלל השדות שאמר כבר לאו דרכים גינהו.

ת ש ו ב ה

דקא קשיא לך לענין מדברות מדקא מפרשי עלמא בזמן שהיו ישראל במדבר היה המדבר רשות הרבים איכא עלמא אחריני דמפרשי בזמן שישראל חונים במדבר והיו מחנותיהם סדורין זו והוא מקום דירתן היה לגנן כמו צקעה ושדה וממאי דדמי להו ובזמן הזה שאין ישראל דרין זו אלא כל מי שירצה מהלך ועובר בתוכו בלבד הוא רשות הרבים וטעמא דמיסתבר הוא וזה שאמרת בדברך על המדבר ולאו דרך הוא לא ידעתי סוף דעתך בדבר זה אם כינתך שכל מדבר לאו דרך הוא אינו אמת שהרי כמה מדברות כמו מדברות שבארץ ישראל יש בארץ מנרים ושבירוב העולם השיירות מהלכות צהן תמיד ואם כונתך לאותו מדבר שהיו ישראל מהלכין בו לאו כולו אינו דרך שהרי מקצת המסעות האמורות בהורה מקומן ידועות ושיירות של ישמעאלים מהלכין צהן ואם כוונתך לקצת המדבר שהיו ישראל בו ומאי דדמי ליה מן המדברות הרחוקים מן הישוב הרי נתת דברך לשיעורין ואפילו לפי פירושך מקצת המדברות וכן כל המדברות שמהלכין צהן צני אדם רשות הרבים וליכא עליה קושיא שלא אמר ז"ל כל המדברות אלא מדברות אמר ולפי הפירוש הראשון כל המדברות רשות הרבים ומכל מקום צין לפי הפירוש שביארנו צין לפי זה הפירוש שאמרת דמפרשי ליה עלמא רוב המדברות צהן הישוב רשות הרבים והפירוש שביארנו הוא המדוקדק יתר כדי שלא נתן דברינו לשיעורין ולענין יערים לא דמי יער לים וצקעה דהים אין תשמישו נח כיער שאין אדם יכול להלך בו אלא על ידי ספינה תדע דתנן הזורק בים חרבע אמות פטור אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכות בו הזורק בתוכו חרבע אמות חייב ומפרשינן בגמ' דתשמיש על ידי הדחק לא תשמיש והלכך על ידי הדחק שמיא הלך וסיער תשמישו

ברכת אברהם

תשמישו והילוכו אינו על ידי הדחק והיס תשמישו אינו אלא על ידי הדחק הילכך אינו לא על ידי הדחק ולא שלא על ידי הדחק הילכך לא דמי יס ליער כלל והצקעה והאסטרטיא וקרן זוית אע"פ שיש רשות לרצים להכנס לתוכן אין להם צורך בהם כיער שהכל צריכין לערים ולא דרך עליהם כמדבר הילכך לא דמי יער לכרמלית כלל אלא למדבר שהוא רשות הרבים ולענין שדות טעות בספרים שלכך נוסח החביר מדברות ויערים ושווקים ודרכים המפולשים להם והן הן השווקים הן הן הדרכים אלא שהרחיב ז"ל בדברים.

ש א ל ה מ ז.

ועוד אמר הרב ז"ל (הלכות שבת פרק תשעה עשר הלכה ד' ה') בענין הוצאה בשבת אצל האיש מותר לנאת בטבעת שיש עליה חותם מפני שהיא תכשיט ואין דרכו להראותה ועוד אמר ז"ל אשה שיש לה צמח נקובה חייבת והאיש פטור ואיש שינא צמח שחינה נקובה חייב והאשה פטורה וקשה לי על טבעת שיש עליה חותם דאיש שהחיר ועל מחט נקובה דאיש שפטר ועל מחט שחינה נקובה שחייב ואע"פ שצטעק רבינו יצחק פאסי ז"ל אמרה וקא מפריש הא דתנן לא תנא אשה בטבעת שיש עליה חותם ואם ינאת חייבת חטאת ואמר עולא וחילופיהן באיש פריש וחילופיהן אטבעת ומחט כלומר אם ינא האיש צמח שחינה נקובה וצטבעת שאין עליה חותם חייב חטאת ואיכא לאקשוי האי מחט שחינה נקובה באיש דקאמר עולא היכי דמי אי דאפקה בידו דכותה גבי אשה מי מופטרא היא חייבת והוא חייב ואי על מצחו הא אין דרכו בכך ועד כאן לא קא מחייב גבי טבעת שאין עליה חותם אלא שפעמים שהאשה נותנת לבעלה בחול טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל חומן ומניחה בצלצו שגמולת דרך הוצאתו בכך אצל הכא לאו דרך הוצאתו בכך והוי לה הוצאה כלאחר יד ופטור הוא תדע שהוצאה כלאחר יד היא דהא גבי אשה צמח שחינה נקובה שאלוין למאי חזיא כלומר לאיזה שום תכשיט ולא קאמרי והא הוצאה היא לשון קושיא אלא לשון צעיה לגלוי מילתא ואע"ג דהוצאה כלאחר יד היא ופטור עליה מעיקרא הלכך ליכא למימר וחילופיהן באיש על המחט שחינה נקובה לחייב איש עליה דומיא דהוצאת אשה ולעולם לא קאמר עולא וחילופיהן באיש אלא על הטבעת כיון ששנינו למעלה אין האשה יוצא בטבעת שאין עליה חותם ואם ינאת אינה חייבת חטאת וסדר תני לא תנא בטבעת שיש עליה חותם ואם ינאת חייבת חטאת אמת עולא וקאמר וחילופיהן באיש כלומר חילוף הטבעות בשים עליה חותם פטור ובשאיין עליה חותם חייב מפני שהיא משא לו ודרך הוצאה בכך שפעמים האשה נותנת לבעלה ועוד למאי דסליק אדעתין שחילופיהן דקאמר עולא אמתה וטבעת מחט נקובה באיש דפטור היכי דמי אי דאפקה בידיה בין איש בין אשה חייבין כינהו ואי שתתבה בצגדו וחומן הוא בין איש ובין אשה חומת חייבין כינהו ואי לאו חומין פטורין כינהו דאין דרך הוצאה בכך ועל ברחנו מתניתין דקתני לא תנא אשה צמח נקובה אינה אלא באשה חומתה והוא דדין לאיש והאי דקתני אשה משום דתני רישא לא תנא אשה צמח נקובה שרגילה היא בכך להכי תני סיפא מחט נקובה באשה ומה שאמר ז"ל האיש מותר מפני שאין דרכו להראותה וכי כל התכשיטין שנאסרו מפני שדרכן להראותה הוא והא שרין וקסדא ומגפיה שאסורין לאו משום להראות אלא שמה נראה כהולך לקרב הכי נמי צטבעת שיש עליה חותם מפני שגראה כדרך החול שדרכו לחתום דהא לא מיקרי תכשיט דאיש אלא משום שהוא חותם זה ליעין חבימא רבא במילתא ויורע לן טעמיה ודעתיה יסגי יקריה.

ת ש ו ב ה.

במשוין הגמרא יתבאר לך אמת פירוש רבינו ז"ל ולעולם אין אדם יכול לחלוק על אותו הפירוש שאלו היה הדבר כמו שגראה לך דעולא אטבעת בלחוד אמר הכי הוי ליה למימר וחילופה באיש